

Stjepan Schmidt

DOKLE SMO STIGLI U EKUMENIZMU?

Dragi prijatelji!

S radošću sam čitao u »Riječi uredništva« da »Život« želi među ostalim također sokoliti svoje čitaoce na ekumenizam. Tom plemenitom i velikom cilju, eto, i ja želim dati mali prinos.

Da uđem odmah u stvar: možda je za početak najbolje da vam pružim opći pregled o onom što se na tom području danas zbiva u kršćanskom svijetu. Taj vam opći okvir može poslužiti da znadnete u nj uklopiti pojedine događaje o kojima čitate u štampi. On može poslužiti i tome da se uvjerite kako nije opravdana tužba, koja se češće čuje, da ekumensko gibanje zapinje ili da se čak zaustavilo.

Ekumenski rad i zbivanje obuhvaćaju mnoga područja i ona se mogu promatrati s različitih vidika. Po sebi je prilično svejedno gdje započnemo. Zaustavimo se prije svega kod *teoloških razgovora*. Oni su tako važni jer je pitanje potpune vjernosti prema Kristovoj nauci od temeljne važnosti za jedinstvo. Stvarno se na tom području vrlo mnogo radi. Na internacionalnom području Katolička Crkva vodi teološke razgovore pomoću specijalnih mješovitih komisija. Imamo takve komisije s anglikanskom zajednicom, s luteranima, kalvincima i s metodistima, to jest praktično sa svim crkvama ili crkvenim zajednicama koje potječu od reformacije 16. stoljeća. Predmet razgovora nije, naravno, kod svih komisija isti jer se razgovori vode o onim pitanjima u kojima leže najbitnije razlike između tih skupina i Katoličke Crkve. Općenito govoreći, predmeti razgovora dadu se svesti na pitanje Crkve, njezina ustava i strukture, to jest da li i ukoliko je Krist ustanovio hijerarhiju; zatim pitanje zadaće i punomoći Crkve, napose u pogledu njezinoga učiteljstva, tj. autoritativnog

---

Stjepan Schmidt rođen 1914. u Đakovu, stupio u Družbu Isusovu 1932. Filozofiju studirao u Pullachu (Njemačka), teologiju u Rimu, doktorirao iz biblijskih znanosti. Kroz 15 godina tajnik Biblijskog instituta u Rimu, zatim osobni tajnik kardinala Bea — predstojnika Sekretarijata za sjedinjenje kršćana, a po njegovoj smrti njegova nasljednika kardinala Willenbrandsa. Piše i publicira.

tumačenjem pologa vjere, pitanje svetoga Reda i, dosljedno tome, pitanje sakramenata, napose Presvete Euharistije; konačno pitanje položaja i zadaće Crkve u svijetu, njezina odnosa prema velikim problemima sadašnjice, napose njezine socijalne nauke. Kako vidite, na tim područjima gdje leže možda najteži zadaci ekumenskoga rada, radi se vrlo ozbiljno, konkretno i odlučno.

Pitat ćete da li i ukoliko upravo na tom području postoji neka mogućnost i nada u uspjeh. Sigurno oboje postoji. Papa Ivan je pri otvorenju Koncila rekao da je moguće, pače nužno, tumačiti polog vjere novim jezikom i pomoću novih pojmova, koje moderni čovjek razumije, a da se uza sve to ostane potpuno vjeran Božjoj objavi i Kristovoj nauci. Koncilska je konstitucija »Gaudium et spes« potpuno usvojila tu misao i traži od bogoslovaca, pa i od laika, da surađuju na ostvarenju te velike i skrajnje važne zadaće. U istom je smislu govorio i Sveti Otac u različitim svojim govorima prigodom nedavnoga putovanja po azijskom Istoku. Proučavajući svoju vjeru u tom smislu, s ljubavlju prema istini i s poučljivošću prema Duhu Svetomu, kršćani se u svojim različitim shvaćanjima mogu doista približiti jedni drugima i pomalo raščistiti razlike koje ih razdvajaju. Činjenica je da su na tom području, na primjer u protestantizmu doista u toku znatna zbližavanja u pogledu shvaćanja Crkve, njezina Naučiteljstva, svetoga Reda i tako dalje.

Nije, naravno, moguće predvidjeti kako će se to gibanje u pogledu crkvene nauke dalje razvijati. Dosad se može reći tek toliko: razgovori sigurno ne mogu trajati bez kraja i konca. Moguće je, pače i vjerojatno, da će se oni razvijati postepeno, npr. tako da se najprije utvrdi kao neka vrsta inventara onih točaka vjere u kojima se slažemo, kao i onih u kojima se razlikujemo. Takav postupak ima među ostalim i tu prednost što time razgovori postaju jasniji i precizniji. On ujedno potiče na veću revnost; pošto smo ustanovili koliko nam je toga zajedničko, lakše ćemo i spremnije na toj podlozi proučavati još postojeće razlike.

Pošto smo naglasili važnost teoloških razgovora, moramo istaći i njihove granice. Kod njih se susreću i surađuju zastupnici crkvene bogoslovne znanosti. Oni, doduše, raspravljaju po nalogu svojih crkava, odnosno crkvenih zajednica, ali nužno ostaju više-manje na teoretskom području. Ekumenizam osim teoloških razgovora obuhvaća još i mnoge druge oblike djelovanja. Jedan od velikih plodova modernoga ekumenskoga gibanja u usporedbi s ekumenskim nastojanjima prijašnjih stoljeća — jest u tom što se otkrilo da osim rasprave o nauci postoje i mnogi drugi važni oblici ekumenskoga nastojanja. Pače, treba da smo svjesni da jedinstvo Crkve ne leži u teoriji, nego u ispovijedanju iste vjere i u životu po njoj.

Ako imamo na umu tu prednost, koju u ekumenizmu treba dati životu, onda ćemo lakše razumjeti razliku koja postoji između naših ekumenskih nastojanja na Istoku i onih na Zapadu. Na tom se području često uvlači neko krivo shvaćanje. Budući da s Istokom nemamo (dosad!) teoloških razgovora kao sa Zapadom, površno se zaključuje da se na

Istoku ništa ne miče. A to je krivo! Ne smijemo zaboraviti da nas, što se tiče Istoka, u pogledu nauke, Bogu hvala, dijeli mnogo manje razlika negoli od protestantizma ili od tako zvanih »kršćana reformacije«. Ako se, na primjer, sjetimo pitanja koja smo prije nabrojili i o kojima se vode teološki razgovori, lako ćemo ustanoviti da se Istok potpuno drži hijerarhijske strukture Crkve, da ima apostolsku sukcesiju i, prema tome, i prave sakramente. Nadalje: premda Istok priznaje samo prvih sedam ekumenskih koncila, on ipak u načelu priznaje Crkveno Naučiteljstvo, crkvenu predaju i tako dalje. Drugim riječima, i na Istoku imamo posla s odijeljenom braćom, ali ona žive u zajednicama koje posjeduju sve sustavne elemente Crkve, te su crkve u punom smislu riječi, odakle slijedi da mi s Istokom imamo mnogo veće mogućnosti ne samo za doticaje nego i za neku vrstu zajednice života. U tome je i dubok smisao svih onih međusobnih posjeta koje smo doživjeli ovih godina: oni su izraz te zajednice života s druge strane pojačavaju svijest o toj zajednici.

Od posjeta prošle godine podsjećam na to da je u travnju kardinal Jan Willebrands, predsjednik Sekretarijata za jedinstvo, sudjelovao u ime Svetoga Oca na pokopu ruskoga patrijarha Alekseja. Zatim je, odazvavši se pozivu lenjingradskega metropolite Nikodima, s njime proslavio prvi dan Uskrsa. Mjesec dana kasnije je armensko-pravoslavni »katholikos« Vasken I, na čelu jedne delegacije, službeno i svečano posjetio Svetoga Oca. Bilo je to prvi put u povijesti da su se susrele vrhovne glave tih dviju crkava.

U tom zajedništvu života leži također dubok smisao nekih drugih praktičnih mjera poduzetih u zadnje vrijeme na tom području. Mislim tu na činjenicu da je Koncil načelno dopustio da istočna odijeljena braća mogu pod stalnim uvjetima kod nas primati neke svete sakramente i da, obratno, katolici kojima je materijalno ili moralno nemoguć pristup katoličkom svećeniku mogu pristupiti sakramentima kod istočnih odijeljenih crkava. Ekumenski je Direktorij, naravno, upozorio da se te dozvole upotrebljavaju tek pošto su se hijerarhijski predstavnici odnosnih crkava o stvari sporazumjeli. Ostaje ipak činjenica da je Koncil dao te dozvole, koje, naprotiv, nije dao s obzirom na kršćane iz reformacije. Nešto slično postoji što se tiče braka. Kako je poznato, Katolička Crkva danas priznaje i valjanost braka katoličke osobe (muškarca i žene) s istočnom odijeljenom osobom (muškarcem ili ženom), makar brak bio sklopljen u Istočnoj crkvi i po njihovim propisima. Poznato je da je Ruska Pravoslavna Crkva odlukom Sv. Sinoda u oba slučaja uzvratila istim mjerama: i ona također priznaje brak svojih vjernika s katolicima, makar brak bio sklopljen u Katoličkoj Crkvi; i ona daje mogućnost da u Sovjetskom Savezu katolici, kojima je teško pristupiti k svojem svećeniku, mogu primiti svetu pričest kod pravoslavne liturgije.

Već smo spomenuli da osim teoloških razgovora postoje i različiti drugi oblici i putovi do međusobnog zblizavanja. Među tima je jedan od najvažnijih *praktična suradnja* kršćana u izvršenju zadataka, koje svima nameće njihova kršćanska savjest, i to napose u primjeni Evandelja na

društvenom polju, u promicanju mira itd. Takva suradnja, upozoruje koncilski dekret o ekumenizmu, »na živi način izražava onu vezu kojom se (kršćani) već među sobom ujedinjuju.« I dekret dodaje: »Svi, koji vjeruju u Krista, lako mogu uvidjeti, koliko mogu takvom suradnjom jedni druge bolje upoznati i pripremiti put za sjedinjenje kršćana.« (Br. 12) Ta se suradnja, Bogu hvala, nakon svršetka Koncila na mnogo strana vrlo lijepo razvila. Naravno, nije moguće ovdje se zaustaviti na onome što se u tom pogledu zbiva u različitim narodima, odnosno kontinentima. Ima toga već vrlo mnogo i svaki dan sve više. Spomenut ću samo neke oblike katoličke suradnje s Ekumenskim savjetom crkava. Na primjer, papinska su se tajništva za nekršćane i za one koji ne vjeruju posvetila zajedno sa Savjetom crkava proučavanju problema njima povjerenih područja. Sa Savjetom već više godina surađuju Internacionalni savez katoličkih karitativnih organizacija («Caritas internationalis») i Papinska komisija »Justitia et pax«. U ovom je zadnjem slučaju suradnja tako živa i opsežna da se smatralo nužnim stvoriti u tu svrhu poseban sekretarijat pod imenom »SODEPAX«, sa sjedištem u Ženevi. Nadalje, postoje uski doticaji između Ekumenskog savjeta i Papinskog savjeta za apostolat laika, odnosno između njegovih specijalnih odjela za mladež, za apostolat žene itd.

Spomenut ću, konačno, još jedno važno i opsežno područje, gdje će također pomalo trebati zahvatiti: to je područje tako zvanih »sekata«. Dosad ne postoji jasna i određena terminologija koje kršćanske vjerske zajednice treba zvati sektama. Svakako ima jakih skupina kršćana, koji, na primjer, ne priznaju sv. krštenja, ograničuju ispovijest vjere na vrlo malen broj točaka i slično. U isto vrijeme takve zajednice razvijaju vrlo snažan misijski rad. Tako npr. pentekostovci, adventisti, Jehovini svjedoci i mnogi drugi. U Južnoj Americi 90% kršćana nekatolika pripada različitim »sektama«. Otkako se Internacionalni misijski savjet uklopio u Ekumenski savjet crkava, on predstavlja samo jednu trećinu sveukupnoga misijskog djelovanja braće nekatolika. Nema, prema tome, sumnje da treba da pomalo mislimo i na te skupine i da s njima tražimo bratski doticaj, razumijevanje itd.

Među važne spoznaje modernoga ekumenskoga gibanja spada i to da rad »na vrhovima«, to jest rad predstavnika Crkava, može donijeti pravi i trajni plod jedino ako se razvija u uskom doticaju s »bazom«, tj. sa širokim slojevima vjernika. Zato je koncilski Dekret o ekumenizmu svečano izjavio: »Briga oko ponovnog uspostavljanja jedinstva spada na cijelu Crkvu, i na vjernike i na pastire i tiče se svakog pojedinog prema vlastitoj sposobnosti, bilo u svakidašnjem kršćanskom životu, bilo u bogoslovskim i povijesnim istraživanjima.« (Br. 5) Ta je izjava, uostalom, izraz uvjerenja koje kod ekumenista današnjice postaje sve općenitije. Zato treba postaviti pitanje da li i ukoliko naši vjernici katolici po svijetu doista slijede zanimanjem, poznavanjem i djelom ekumenski rad koji smo dosad opisali. Mislim da je dopušteno ustvrditi da se u tom pogledu tokom Koncila i ovih zadnjih godina vrlo mnogo učinilo. Kardinal Bea

je još za vrijeme Koncila naglasio da se jedan od najvećih ekumenskih plodova Koncila sastoji u tom što su biskupi već u samom Koncilu po prisutnosti nekatoličkih promatrača iskusili i doživjeli ekumenske doticaje i to svoje iskustvo onda ponijeli sa sobom u svoje biskupije.

Tajništvo za jedinstvo je sa svoje strane nastojalo slijediti, voditi i promicati sva ta zbivanja. Ono je poticalo crkvene pastire da u svojim biskupijama, odnosno u okviru biskupskih konferencija ustanove ekumenske komisije ili tajništva. I to je doista već u velikoj mjeri i provedeno. 1966. je isto Tajništvo sazvalo u Rimu internacionalni sastanak svih predstavnika tih katoličkih ekumenskih komisija. Taj je kongres bio vrlo koristan i za te komisije i za rimsko Tajništvo. U istu svrhu stvoren je Ekumenski direktorij. Prvi dio, koji je izašao 1967, obradio je pitanja ekumenskoga rada na teritoriju biskupija, odnosno biskupskih konferencija, pomoću spomenutih komisija ili tajništava, nadalje pitanje valjanosti svetoga krštenja podijeljenoga od nekatoličke braće, zatim takozvanoga duhovnoga ekumenizma (to jest onih sredstava za ekumenski rad, koja se sastoje u svetosti života i u molitvi za jedinstvo) te, konačno, pitanje sudjelovanja s nekatoličkom braćom u svetim obredima i činima. U proljeće prošle godine izašao je drugi dio Direktorija, koji je sav posvećen ekumenskom odgoju u školama na nivou sveučilišta. Konačno, u rujnu prošle godine izašao je još jedan ekumenski dokument, koji radi o problemu dijaloga. Sve to ima poslužiti tome da se katolički ekumenski rad sve više razvije i da donese što obilnije plodove.

Zaključit ću s dvije misli. U prvom redu nadam se, da već iz samoga mogega prikaza, premda je tako kratak, vidite kako je neopravdana tvrdnja ili tužba da ekumensko gibanje zapinje ili da se čak zaustavilo. Istina je da ne živimo više u vrijeme senzacionalnih događaja i susreta. Oni ne mogu vječno trajati. Danas živimo, naprotiv, u vrijeme mirne asimilacije plodova velikog ekumenskog zbivanja za vrijeme Koncila i nakon njegova završetka. A proces asimilacije obično je i redovito razmjerno tih i miran. No to nipošto ne znači da se stvari ne miču i da se ništa ne radi.

Kakvi su *izgledi* za budućnost? Sadašnji predsjednik Tajništva za jedinstvo je prije par mjeseci u jednom javnom govoru i kasnije u jednom članku ustvrdio da postoji opravdana nada da će nas desetljeće 1970—1980. dovesti do nove faze odnosa s crkvama, odnosno crkvenim zajednicama, to jest do teoretskoga i praktičnoga proučavanja mogućnosti jedinstva i putova kojima da se ostvari. Ta se nada temelji na promatranju znakova koje nam je dano opažati u današnjem ekumenskom zbivanju, ali ne ukoliko su oni samo ili uglavnom ljudsko djelo, nego ukoliko oni ukazuju na djelo koje u Crkvi vrši Krist i njegov Duh, koji je Duh jedinstva.